

Eesti Õpilasesinduste Liit

Vene keelt emakeelena kõnelevate
õpilaste integreerimine Eesti
haridussüsteemi

Eessõna

Vene keelt emakeelena kõnelevate õpilaste integreerimine Eesti haridussüsteemi on äärmiselt aktuaalne ja laia kõlapinda tekitav ühiskondlik probleem, mille osas ei ole senini näha piisavaid positiivseid muutusi. Tänapäevane haridussüsteem ei ole piisavalt õppureid Eesti ühiskonda integreeriv, õppijaid kaasahaarav ja läbimõeldud pakkumaks kaasaegset kvaliteetset haridust. EÕEL soovib seetõttu anda õppijate esindajana omapoolse panuse ning esitada enda nägemuse sellest, mismoodi tuleb õpilaste hinnangul ilmnenuid probleemkohti lahendada ja tagada nende hea eesti keele oskus, mis on eduka integratsiooni alus.

1. Üldise keskkonna mõjutamine ehk hoiakute muutmine ühiskonnas

Eestis on ühiskondlik hoiak venekeelsesesse elanikkonda eestikeelse elanikkonna poolt pigem tõrjuv, kohati ka diskrimineeriv. Avalikus ruumis, meedias kui ja igapäevasuhtluses on levinud vihakõne ja radikaalsed hoiakud (võõraviha), samuti generatsioonide lõhest tulenev marurahvuslus ja negatiivsed hoiakud. Vene kogukond elab eraldi keele- ja informatsioonilises, eestikeelne info ei jõua alati nendeni, info võib olla moonunenud või lausa vale.

See kõik mõjutab üldise foonina ka õppureid: vene noored tunnevad ennast kõrvalejätuna, tõrjutuna, ollakse eraldatud keeleruumis ja/või infoväljas. Seda võimendab meedia peamiselt negatiivse alatooniga käsitlus vene kogukonda puudutavatel teemadel - räägitakse pigem halbade näidetest, mis mõjub suruvalt, kuna tegemist ei ole neutraalse käsitlusega. See omakorda tekitab vastakaid tundeid, levib negatiivne diskussioon.

Hetkel käsitletakse ühiskonnaõpetuse tunnis integratsiooniteemat liiga lühildaselt, ei räägita Eesti kontekstis sellest, see omakorda eeldab õpetajalt neutraalsust.

Lahendused:

1. Negatiivsele käsitlusele vastukaaluks tuleb meedias käsitleda ka positiivseid näiteid, head praktikat.
2. Infoväli peab olema kõigile elanikele ühetaoline ning moonutamata - eriline vastutus on meediaväljaannetel, aga ka keskselt riikliku teabe levitajatel.
3. Riiklikult ja kohaliku omavalitsuse tasandil luua tõhusad integratsiooniprogrammid, mis lähendavad Eesti erinevaid kogukondi.
4. Rohkem arutelusid ühiskonnaõpetusetunni raames integratsiooni teemal mõlema - keelegrupi puhul. Vajadusel muuta ühiskonnaõpetuse ainekava. Täiendada õppematerjale selliselt, et lisanduks ka integratsiooni käsitlus Eesti konteksti näitel.

2. Õppekeskkonna parendamine koolides

Vene õppekeelega koolide õpilased tahavad eesti keelt õppida, ent gümnaasiumis kasutusel olev 60/40 õppeviis¹, koolide juhtkondade ja õpetajate hoiakud, õpetamise tase ning vananenud

---

¹ HTM koduleht. [Vene õppekeelega kool](#).

õppematerjalid mõjutavad õpimotivatsiooni eesti keele õppeks². Olemasolev õppesüsteem ei toeta efektiivset ja motiveerivat õppimist, kuna loodud ei ole vajalikku keskkonda. Probleem on ka selles, kuidas lähenetakse õppimisele - praktika ja reaalse eluga kokkupuute vähesus; õpetamise viisid ning oskused, mida õpilane omandab, on nõrgad, mis omakorda vähendab õppuri motivatsiooni.

Õpilane veedab suure osa oma ajast koolis ning sealne õhkkond mõjutab teda kõikvõimalikel viisidel. Hea keeleõppe tagamisel ning üldiselt hea haridustaseme saavutamisel on väga suur roll ka koolis toimival, olgu selleks siis üldine õpikeskkond, koolijuhtimine, õpetajate tase või kasutatavad õpetamisviisid ja õppematerjalid. EÕEL leiab, et vene õppekeelega noorte paremaks Eesti ühiskonda integreerimiseks on vajalik tegeleda kõigi eelpool nimetatud aspektidega.

2.1. Venekeelsete koolide järelevalve suurendamine ja läbipaistvuse tagamine

Vene õppekeelega koolide haridustase on liiga kõikumine ning puudub piisav kontroll ja ülevaade sellest, mis koolides täpselt toimub. Läbipaistmatus on suur, kuna kontroll puudub või on ebapiisav. Seetõttu on koolijuhtidel mugav töötada nii nagu on harjunud, kuna kontrolli ei ole piisavalt (suhteliselt suur autonoomia). Sellest tulenevalt ei toimu ka uuendusi; samuti on nii õpetajad kui juhtkond pigem vanema generatsiooni esindajad, mistõttu pole nad ka muutustele väga altid.

Lahendused

1. Vajalik on tekitada vene õppekeelega koolidele tõhus ja sisukas järelevalve. Vajadusel tuleb teha korrekture juhtkondades.

2.2. Koolidemokraatia suurendamine, kaasäräkimise võimaluste tõstmine

Koolikeskkonnas on vene õppekeelega noored rohkem väljajäetumad oma õpikeskkonna kujundamisel, kuna kaasatus (koolidemokraatia) on koolis kesine. Vajalik info ühiskonna, aga ka hariduse ning koolieluga seonduva kohta ei jõua piisavalt hästi venekeelsete õppuriteni. Siinjuures on probleeme nii EÕELi enda poolse info levitamise kohta kui ka laiemalt meedias ning riiklikult levitatud info osas (nt õppekorralduse, õpilaste õiguste jmt teemal). Info jõuab tihtipeale kohale kooli juhtkonna poolt filtreerituna, mis asetab venekeelse õppekeelega koolide õpilased ebavõrdsesse positsiooni võrreldes eestikeelsete õppuritega ning juhtkonna võim infoga õpilasi mõjutada on väga suur.

Lahendused:

1. Vene õppekeelega koolides tuleb populariseerida koolidemokraatiat, sh arendada ja võimendada õpilasesindust.
2. Koolides tuleb luua positiivne õpikeskkond, mis hõlmab turvalisust, korda, soojust ja hoolimist.

---

² EÕEL. (2017) [Vene õppekeelega õpilaste küsitluse tulemuste kokkuvõte](#).

2.3. Õppetaseme ühtlustamine ja võrdsete võimaluste tagamine eesti keele taseme tõstmise läbi

Venekeelsete noorte teadmiste mahajäämus samaealiste eestikeelsete õppuritega võrreldes on liiga suur³, mis asetab nad ebavõrdsemasse positsiooni edasiste õpingutevõimaluste ja töötamise puhul. Probleeme on ka vaeleusaamade tekkimisega ning teadmiste lõhega eesti ja venekeelsete koolide õppe sisust tulenevalt (nt ajaloo käsitlemine). Üks suurematest murekohtadest seisneb sellest, et tegelikult ei ole teada, kui suur see erinevus sisuliselt on, kuna seda on ebapiisavalt uuritud.

60/40 süsteem ei tööta piisavalt hästi⁴: õpilased peavad esmalt õppima selgeks eesti keele, alles seejärel saavad keskenduda tunni sisusse. Vene õppekeelega koolide noored tunnetavad ise, et nende keeletase ja arusaamine ainest eesti keeles on pigem halb⁵.

Keelekümbeluse on hetkel vähelevinud, kuigi tegemist on kõige tõhusama viisiga eesti keele õppimiseks⁶. Nendes koolides, kus seda aga rakendatakse, see töötab. Vanemate soov ja õpilaste valmisolek õppida juba varases vanuses (lasteaias, põhikoolis) eesti keeles on oluliselt suurem, kui tänane reaalsus seda võimaldab ja milleks koolid valmis on⁷.

Lahendused:

1. Suurendada rõhku keelekümbelusele ja integratsiooniprojektidele (lõimitud aine- ja keeleõpe (LAK-õpe), eesti keele ringid ja mitmesugused tugitegevused (ühisprojektid eestikeelsete koolidega, ekskursioonid, keelelaagrid, keelekohvikud, õpilasvahetus, e-õppevahendite laialdasem kasutamine jms). Võimalusel tuleks eelistada seda, et eesti, vene jt rahvustest lapsed õpiksid koos. See on oluline nii keeleõppe seisukohast kui ka suhteid, sallivust ja avatust, tulevasi võrgustikke ja sotsiaalset kapitali ning laiemalt ühiskonna lõimumist silmas pidades.
2. Koolide juhtkonnad peavad senisest enam algatama projekte ning leidma eesti õppekeelega koolidega koostöövõimalusi (nt ühistegevus, õpilasvahetus jne).
3. Parendada kooli ja kodu vahelist koostööd, mille üheks osaks on teavitustöö tegemine riigikeele õppimise motiveerimiseks.
4. Tagada eesti keele lisatunnid vabatahlikkuse alusel õpilastele tasuta vältimaks olukorda, kus õpilane on parema keeletaseme saamiseks sunnitud leidma eraõpetaja.
5. Riiklikult toetada senisest suuremas mahus koolivälisest huvitegevust. Koolide juhtkonnad peavad senisest enam tegelema õpilaste huvitegevuse ja tunnivälise tegevuse mitmekesistamisega, eelistatult selliselt, et kasutad saab eesti keelt.
6. Tagada õpetajatele konkurentsivõimeline palk.
7. Analüüsida õppekava ning teha vajalikke muudatusi.
8. Alustada riigikeele õppega varem ning suuremas mahus, vajadusel alustada riigikeele õppimist juba 1. klassist.
9. Pikas perspektiivis ja aegamisi kaotada venekeelse õppega koolid ja lasteaiad.

³ PISA 2015 [kokkuvõte](#); uuringu [raport](#). Vaata ka [lisa info HTMi kodulehelt](#).

⁴ EÕEL. (2017) [Vene õppekeelega õpilaste küsitluse tulemuste kokkuvõte](#).

⁵ Samas.

⁶ HTMi [andmete](#) 2015. a osales keelekümbeluses 5100 venekeelse kooli põhikooli õpilast, mis oli ca 17,5% kõigist eesti keelest erineva emakeelega statsionaarses õppes õppivates õppuritest).

⁷ Valk, A. (2015). [Analüüs ja ettepanekud eesti keele õppe tõhistamiseks põhikoolis](#).

2.4. Õpetajate taseme tõstmine

Vene õppekeelega koolides on nende kompetentsete õpetajate defitsiit, kes valdavad nii eesti kui vene keelt ja annavad oma ainet väga hästi⁸. Õpetajad, kes on olemas, ei pruugi olla piisavalt võimekad, keelebarjäär võib osutada aine edukal õpetamisel samuti takistuseks - kui õpetaja ise ei suuda eesti keeles ainet seletada ning õpilastel on niigi raske aru saada, minnakse nõ kergema vastupanu teed ja jätkatakse vene keeles õppides.

Eesti keele õpetajad ja aineõpetajad ei tee omavahel piisavalt koostööd või on see väga juhusliku iseloomuga ning süsteemitu, tihti sõltub koostöö isiklikest suhetest. Samuti puudub neil ettekujutus, kuidas see võiks tegelikult välja näha. Koolijuhid ei tegele piisavalt keele- ja aineõpetajate regulaarse koostöö koordineerimisega ega kontrollimisega. Õpilaste toetamist teise keelse õppe juures oleks vaja koolis ühiselt kavandada, leppides kokku eri koolitöötajate täpsemad rollid, eesmärgid ja tegevused selle juures.⁹

Lahendused:

1. Koordineerida koolisiselt eesti keele õpetajate ja aineõpetajate regulaarset koostööd.
2. Luua koolitöötajate vahel meeskonnatunne ja meeskonnana toetada eestikeelset aineõpet. Vajadusel moodustada koolisiselt töörühm eesti keeles õpetavatest õpetajatest, eesti keele kui teise keele õpetajatest, juhtkonna esindajast ja tugipersonalist ning koostada töörühma koostöostrategia.
3. Toetada õpetajate positiivset hoiakut õpilastesse - muuta normaalsuseks eeldus, et kõik lapsed on võimelised õppima, sõltumata nende sotsiaalmajanduslikust taustast jm teguritest.
4. Luua ja aktiivselt ning laialdaselt kasutusele võtta spetsiaalsed koolitusprogrammid just vene õppekeelega koolide õpetajatele, et nad suudaksid teatud tasemel õpet anda. Eriti vajalik on tagada väga hea eesti keele oskus aineõpetajatele. Tagada, et aineõpetajate keeleoskus vastab C1 tasemele.
5. Analüüsida, kas Eesti kontekstis oleks mõistlik võtta kasutusele õpetajate rotatsioon erinevates koolides (*nn lemon dance*).

2.5. Õppematerjalide ja õpetamisviiside kaasajastamine

Vene õppekeelega koolide eestikeelsed õppematerjalid on tihtipeale vananenud, ebapraktilise ja mittevajaliku sisuga ning õppijale raskesti arusaadavad^{10, 11}. Samas, ilma olemasoleva

⁸ Kivine, M. (2004). [Õpetajate puudus üldhariduskoolides \(Riigikontrolli kontrolliaruanded 2004\)](#).

⁹ Metslang jt. (2013). [Kakskeelne õpe vene õppekeelega koolis](#), Lk 22-23.

¹⁰ HTMi tellimusel koostas MISA õppematerjale kaardistava kataloogi (Rock, Kitsnik 2013), kus on hinnatud eesti õppekeelega kooli 4.-12. klassis kasutatavate erinevate ainete eestikeelsete õppematerjalide keelelist keerukust ja sisu, et aidata õpetajatel õppeprotsessile kohast õppevara valida. Õppematerjalide analüüsist ilmneb, et mitte ühtegi teksti analüüsitud 597 õppematerjalist pole hinnatud kergeks. See on kinnituseks õpetajate poolt kirjeldatud olukorrale, kus hoolimata sellest, et kõik ained on õppematerjalidega kaetud, on sealt raske leida sobivaid lahendusi eesti keelt teise keelena kõnelevatele õpilastele. Domineerivad rasked, pikad ja struktureerimata tekstid, mis ei sobi eesti keelest erineva emakeelega õpilastele. Võttes arvesse asjaolu, et materjalide tekstid on pigem rasked ja struktureerimata, on vähemalt B2 tasemel eesti keele oskus tööks selliste materjalidega vältimatu. Vt ka "[Analüüs ja ettepanekud eesti keele õppe tõhustamiseks põhikoolis](#)".

materjalita poleks üldse millelegi õppes tugineda. Õpetamisviisid on liiga õpikukesksed ja väheinteraktiivsed. Hetkel jääb puudu piisavalt kommunikatiivsest keeleõppest, mille käigus areneks suhtluskeel ja vähem tähelepanu pööratakse grammatikale.¹²

Lahendus:

1. Eestikeelsed õppematerjalid tuleb kaasajastada. Võimalusel võtta laialdaselt kasutusele uusi digiõppemeetodeid, kasutada erinevaid keeleõppe rakendusi.
2. Senisest enam tuleb rakendada erilaadesid õppeviise nagu näiteks esitluste tegemine, grupitööd, erinevate mängude mängimine (nt lauamängud eesti keeles), töölehtede kasutamine, filmide näitamine, mis aitab kaasa suhtluskeele arenemisele.
3. Kasutada senisest rohkem keele praktiseerimist (keelekohvikud, õpilasvahetused jne) ning vähem nõ kuiva trenni.

---

¹¹ EÕELi läbiviidud [uuring](#) vene õppekeelega õppurite seas näitas, et küsitletutest 51% hindas õppematerjale raskesti arusaadavaks, 43% vastanutest arvas, et et õppematerjalid ei ole praktilise ja vajaliku sisuga.

¹² Klaas-Lang jt., (2014).